

”Kyllä silloin koulun arvo hetkellisesti nousi.”

Etelä- Karjalaisen JOPO-luokan kokemuksia etäopiskelusta
koronapandemian aikana keväältä 2020

Laura Laakso ja Milla Tynkkynen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Kyllä silloin koulun arvo hetkellisesti nousi.”

Laura Laakso, Milla Tynkkynen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2021

Laura Laakso, Milla Tynkkynen

**”Kyllä silloin koulun arvo hetkellisesti nousi.” Etelä- Karjalaisen JOPO-luokan
kokemuksia etäopiskelusta koronapandemian aikana keväältä 2020**

Vuosi 2021 Sivumäärä 34

Maaliskuun 16.päivänä vuonna 2020, Suomen hallitus teki päätöksen koulujen siirtymisestä etäopetukseen. Koronavirusepidemia oli siinä vaiheessa, että poikkeusoloihin siirryttiin valmiuslain nojalla ja etäopetusjakso alkoi 18.maaliskuuta 2020 alkaen. Koulujen sulkemisella pyrittiin rajoittamaan Covid-19 viruksen leviämistä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla, millaisia kokemuksia Etelä- Karjalaisen JOPO-luokan oppilailla, opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla on etäopetusjaksosta koronakevään 2020 ajalta. Tarkoituksena on saada näkyväksi onnistumisia, epäkohtia ja mahdollisia kehityskohteita etäopetukseen liittyen.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla ryhmäteemahaastattelulla. Haastattelussa oli paikalla yhden joustavan perusopetuksen, eli JOPO- luokan 11 oppilasta, opettaja ja koulunkäynninohjaaja. Haastattelun tulokset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Teoriaosuus koostuu JOPO-toiminnan ja etäopetuksen kuvaamisesta eri näkökulmista.

Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että toisille etäopetusjakso oli onnistunut kokemus, kun samaan aikaan osalle etänä opiskelu aiheutti paljon harmia. Yleisesti voi kuitenkin todeta, että parissa päivässä siirtyminen kokonaan etäopetukseen, aiheutti suuren muutoksen sekä opettajien, että oppilaiden arkeen peruskoulussa. Opettajilta odotettiin opetussuunnitelman mukaista opetusta lähiopetuksen sijaan täysin etänä. Oppilaiden täytyi yhtäkkiä osata monia uusia tietojärjestelmiä. Itseohjautuvuuden taitoja olisi myös ollut hyvä olla enemmän. Etäopetusjakso koetteli opettajien tarjoaman tuen riittävyttä. Samaa aikaan, kuin oppilaat kokivat saavansa tukea tarpeeksi, oli opettajilla taistelua etäisyyden tunteen kanssa. JOPO-luokan opettajan kokemuksen mukaan kevään aikana myös koulun arvo nousi oppilaiden silmissä, koska vaikka kotona oli kiva olla, uutuudenviehätys katosi nopeasti ja halu palata tuttuun opiskelu ympäristöön kasvoi.

Tulevaisuuteen etäopetusjaksosta vietäisiin mahdollisuus järjestää esimerkiksi vanhempainillat ja opettajien täydennyskoulutukset etänä. Molemmista oli etäopetusjakson aikana hyviä kokemuksia ja varsinkin vanhempainillat koettiin erittäin onnistuneiksi etäyhteyksin pidettyinä. Jatkoa varten olisi varmaan oleellista tutkia, miten oppilaat saadaan osallistumaan vuorovaikutteiseen oppimiseen myös etäopetuksessa. Opettajien kannalta tulisi muokata opetussuunnitelmaa toimimaan mahdollisimman hyvin myös tulevien etäopetusjaksojen aikana.

Asiasanat: joustava perusopetus, etäopetus, yhteisöllisyys, unirytmä, itseohjautuvuus

Laura Laakso, Milla Tynkkynen

”The value of school grew momentarily.” Experiences of flexible education class in South-Karelia during the distance teaching period in 2020

Year

2021

Pages

34

On 16 March in the year 2020 the Finnish government decided that all schools must begin with distance teaching. The coronavirus pandemic was at a point that Finland had to move to exceptional conditions under the Emergency Preparedness Act. Distance teaching started on 18 March 2020. The purpose of closing schools was to restrict the Covid- 19 virus from spreading. The target of this thesis is to portray what kind of experiences the pupils, the teacher and the special needs assistant of the flexible basic education class have from the distance teaching period in spring 2020. The meaning is to show the successes, grievances and possibilities regarding distance teaching.

This thesis is a qualitative study. The material was gathered with a semi-structured thematic interview. Eleven pupils, teacher and the special needs assistant of the flexible basic education class participated in the interview. The findings were analyzed by means of inductive content analysis. The theoretical part was described flexible basic education and distance teaching from different point of views. The theoretical part described flexible basic education and distance teaching from different points of view.

The findings of this thesis show that while for some pupils the distance teaching period was a pleasant experience, the other pupils experienced negative effects. Generally, it can be noted that moving to distance teaching in just a few days made a big change for the routines in the pupils’ and teachers’ lives. Generally, it can be noted that moving to distance teaching in just a few days made a significant change for the routines in the pupils’ and teachers’ lives. The teachers were expected to teach all the same subjects from the curriculum in distance as in contact teaching. The pupils had to suddenly learn many new IT applications. Also, more skills of self-direction would have been necessary. The distance teaching period stretched the support from teachers to pupils. At the same time, when the pupils felt that they had enough support, the teachers were struggling with the feeling of distance. The teacher of the flexible basic education class felt that the valuation for school grew in the eyes of the pupils because although it was fun being at home, the charm of the new situation was lost quickly, and the pupils began to miss school.

Meetings with parents and teachers’ on-the-job training could be arranged remotely in the future similarly to the distance teaching period. Especially the meetings with parents were very successful. For the future it would be useful to study how to get the pupils to participate in interaction from distance as much as in contact teaching. It would also be useful to modify the curriculum to support the teachers more during the distance teaching periods in the future.

Keywords: Flexible basic education, distance teaching, communality, sleep pattern, self-direction

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Joustava perusopetus	7
3	Etäopetus peruskoulussa	8
3.1	Etäopetus poikkeusolojen aikana	9
3.2	Etäopetus kohteena olevan joustavan perusopetuksen luokassa	9
4	Opinnäytetyön toteutus	10
4.1	Tutkimuskysymys	10
4.2	Laadullinen lähestymistapa	11
4.3	Teemahaastattelu	11
4.4	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	12
5	Tulokset	14
5.1	Etäopiskelu poikkeustilanteessa	14
5.2	Digiloikka	21
5.3	Eväitä tulevaisuuteen.....	23
6	Eettisyys ja luotettavuus	25
7	Pohdinta	26
	Lähteet.....	29
	Taulukot	32
	Liitteet	33

1 Johdanto

Koronapandemian saapuminen Suomeen kevättalvella 2020 toi suuria muutoksia peruskoulun opetukseen ja opetusmenetelmiin.

COVID-19 on alun perin Kiinasta, Wuhanin kaupungista, joulukuussa 2019 liikkeelle lähtenyt uusi SARS- CoV-2 koronaviruksen aiheuttama tauti. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos.) Koronavirus COVID-19 aloitti leviämisen maailmalla vuoden 2020 alusta ja maaliskuussa pandemia alkoi olla niin vakava Suomessakin, että oli ryhdyttävä erilaisiin rajoitustoimenpiteisiin.

JOPO eli joustava perusopetus, on alun perin perustettu ehkäisemään koulupudokkaaksi joutumista, auttamaan nuoria saamaan peruskoulunsa päätökseen, sekä vähentämään jatkokoulutuksesta pois jäämistä peruskoulun lopettavilla (Numminen & Oyakrim- Soivio 2009). Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla, millaisia kokemuksia Etelä- Karjalaisen JOPO -luokan oppilailla, opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla on koronapandemian aikaisesta etäopiskelujaksosta keväältä 2020. Tarkoituksena on saada näkyväksi onnistumisia, epäkohtia ja mahdollisia kehityskohteita etäopetukseen liittyen.

Opinnäytetyön aihe saatiin ehdotuksena erään Etelä- Karjalan koulun henkilökunnan jäseneltä, ja sen ajankohtaisuus puhutteli. Vaikutukset peruskouluille olivat hyvin merkittävät viimeistään siinä vaiheessa, kun päätettiin sulkea kouluja ja siirryttiin etäopiskeluun. Opettajat, koulunkäynninohjaajat ja oppilaat olivat enemmän tai vähemmän uuden edessä ja nopealla aikataululla otettiin käyttöön uusia toimintoja, käyttöjärjestelmiä ja opetusmenetelmiä. Etäopetusjakso toi myös paljon oppilaiden hyvinvointiin liittyviä haasteita. Tästä syystä koimme, että tämän aiheen tutkiminen liittyy vahvasti kouluissa tehtävään sosiaalityöhön. Tulevaisuudessa voitaisiin myös tutkia, kuinka koulusosiaalityöntekijät voisivat tulevissa etäopetusjatkoissa olla osaltaan auttamassa esimerkiksi vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tukemisessa. Jopo- luokka valikoitui tutkimuskohteeksi, koska sen opetusmenetelmät poikkeavat yleisopetuksen luokkien menetelmistä. Aineistonkeruumenetelmänä oli ryhmäteemahaastattelu, jossa oli mukana yhden JOPO-luokan oppilaita, opettaja ja koulunkäynninohjaaja. Tulokset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön raportti etenee esitellen ensin JOPO-toimintaa yleisesti sekä etäopetuksen peruseriaatteita. Seuraavana tutustutaan opinnäytetyön menetelmiin, josta luontevasti jatkuu katsaus tuloksiin. Tuloksissa ja pohdinnassa tulee esiin, mitä asioita voisi tämän opinnäytetyön pohjalta kehittää mahdollisissa tulevissa samankaltaisissa poikkeustilanteissa.

Tällä hetkellä eletään kevättä 2021 ja tilanne koronaviruksen suhteen ei ole vielä täysin rauhoittunut. Hallituksen päätöksellä kaikki leviämisen- tai kiihtymisvaiheen alueiden koulut siirtyivät etäopetukseen toisen asteen ja perusopetuksen yläluokkien osalta 8.3.2021. Edellisestä etäopiskelujaksosta on opittu paljon, mutta paljon on vielä opittavaa ja näitä erilaisia opiskelumuotoja ja kokemuksia tutkimalla ja julki tuomalla, saadaan seuraavaan ja mahdollisiin tuleviin etäopetusjaksoihin tämän jälkeen, uusia eväitä opettajille sekä oppilaille.

2 Joustava perusopetus

Joustava perusopetus eli JOPO-toiminta on alun perin perustettu ehkäisemään koulupudokkaaksi joutumista, auttamaan nuoria saamaan peruskoulunsa päätökseen sekä vähentämään jatkokoulutuksesta pois jäämistä peruskoulun lopettavilla. Sen tarkoituksena on motivoida nuoria ja lisätä mahdollisuuksia puuttua varhain nuoren ongelmiin. Nimensä mukaisesti opetus tapahtuu joustavasti, mutta sen sisältö ja tavoitteet mukailevat yleisopetusta. Oppilaiden yksilölliset tarpeet otetaan huomioon opetustapaa miettiessä. (Numminen & Oyakrim -Soivio 2009)

JOPO-toiminnassa opiskelu on toiminnallisempaa, kuin perusopetuksessa ja usein opetus tapahtuu realistisissa työympäristöissä oikeilla työpaikoilla. Muita oppimisympäristöjä voivat olla esimerkiksi leirikoulut ja muut oppilaitokset. Toiminta on moniammatillista ja yhteistyötä tehdään esimerkiksi nuorisotoimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Yhteistyötä on myös korostettu vanhempien kanssa ja yksi toiminnan tavoitteista on auttaa koteja heidän kasvatustyössään. (Numminen & Oyakrim-Soivio 2009)

JOPO-luokat ovat noin kymmenen henkilön pienryhmiä. Ryhmään valitaan oppilaat, joilla on sosiaalisia tai koulunkäyntiin liittyviä ongelmia ja jotka hyötyvät toiminnallisesta opetuksesta. Jokaiselle oppilaalle tehdään henkilökohtainen opetusjärjestelyitä koskeva suunnitelma HOJKS, johon kirjataan myös oppilasta kiinnostavat alat. Ammatinvalinnanohjaus on tärkeä osa JOPO-opetusta, koska tavoitteena on jatko-opiskelupaikka jokaiselle peruskoulun päättävälle oppilaalle. (Numminen & Oyakrim -Soivio 2009)

Tämän opinnäytetyön kohteena olevalla JOPO-luokalla on 11 oppilasta. Luokkaa opettaa erityisopettaja ja hänen työparinaan on koulunkäynninohjaaja. Opettaja on ensimmäiseltä ammatiltaan nuoriso-ohjaaja, jonka jälkeen hän on opiskellut kasvatustieteiden maisteriksi ja tämän jälkeen vielä erityisopettajaksi. Työvuosia hänellä on kertynyt 15- vuotta luokanopettajana ja 14 erityisopettajana. Jopo- luokkaa hän on opettanut kohta yhdeksän vuotta. Tätä ennen Opettaja on toiminut koulukodissa erityisopettajana. Opettaja kokee, että nuoriso- ohjaajan koulutus on ollut hyödyllistä ja tukee hyvin erityisopettajan työtä.

Koulunkäynninohjaaja on suorittanut koulunkäyntiavustajan perustutkinnon, ja sen lisäksi vuosia työskennellyään alalla, koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinnon töiden ohessa. Työkokemusta hänellä on harjaantumisopetuksesta (entinen nimitys kehitysvammaisille suunnatusta erityisopetuksesta) 14- vuotta. JOPO- luokalla hän on nyt kuudetta vuotta koulunkäynninohjaajana. Lisäksi hän on nuorten parissa työskentelevän moniammatillisen ennaltaehkäisevää työtä tekevän Ketju- työryhmän varsinainen jäsen, sekä mahis- ja tukioppilasohjaaja.

3 Etäopetus peruskoulussa

Etäopetusjakson aikana moni sekoitti keskenään kotiopetuksen ja etäopetuksen. Etäopetuksen pedagoginen vastuu on koululla ja opettajalla. Koulu vastaa oppilaan oppimisesta, opetuksesta ja materiaaleista. Kotiopetuksessa olevien lasten opetuksesta taas vastaa huoltaja. (Heinonen 2020)

Etäopetuksen perusidea lähtee siitä ajatuksesta, että mikäli ei ole mahdollista toteuttaa totuttua opettajan ja oppilaan suoraan kontaktiin perustuvaa opetusta, on tällöin etsittävä parhaiten toimiva keino toteuttaa opetus. Toinen etäopetuksen toteuttamiseen liittyvä periaate on, että riippumatta oppilaan asuinpaikasta tai koulusta, on kaikille oppilaille saatava tarjottua paras mahdollinen opetussisältö. Etäopetus on opetusmuoto, jossa oppilas ja opettaja ovat fyysisesti eri paikassa, ja opetus sekä ohjaus tapahtuu erilaisten tieto- ja viestintätekniiikan tuen avulla. Opetus voi tapahtua kaikille samanaikaisesti opettajan ja oppilaiden ollessa vuorovaikutuksessa keskenään, mutta opetus voi olla myös esimerkiksi videoita, jolloin oppilaat itse päättävät milloin sisällön opiskelvat. (Kankaanranta & Vähähyyppä 2012)

Perusopetus on lainsäädännön perusteella lähiopetusta. Lähiopetus sisältää opettajan antamaa opetusta turvallisessa opiskeluympäristössä, noudattaen työsuunnitelmaan määriteltyjä työaikoja. (Perusopetuslaki 1998/628 § 29.) Perusopetuslaissa (1998/628 § 20) on 30.12.2020 säädetty, kuinka tarvittaessa voidaan siirtyä poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin etäyhteyksiä hyödyntäen, mikäli lähiopetusta ei voida antaa kouluissa turvallisesti. Samassa laissa säädetään, että oppilaiden oppiminen täytyy jatkuvasti turvata ja päätös poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä voidaan tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Pääasiassa etäopiskelu on verkko- opiskelua. Verkossa opiskelu tapahtuu yleensä opintoja varten rakennetussa verkkoympäristössä tai www- sivulla. Verkkoon ladattuja oppimateriaaleja voidaan opiskella opettajajohtoisesti tai itsenäisesti. Yleensä oppimisympäristöjen hallintaan vaaditaan vain perustaitoja internetin käyttöön. Verkko-opinnot vaativat opiskelijalta aktiivisempaa asennetta ja enemmän itseohjautuvuutta, kuin

lähiopetukseen osallistuvalla opiskelijalla. (Opintopolku.) Ennen koronapandemiaa ja poikkeustilaa, etäopetusta on järjestetty lähinnä yksittäisille oppilaille, esimerkiksi terveydellisistä syistä tai jos on järjestetty opetusta oppivelvollisuusiän ylittäneille oppilaille. Pandemia asetti koulut ja opettajat aivan uuden eteen, kun etäopetus piti järjestää kokonaisille luokille yksittäisten oppilaiden sijaan.

3.1 Etäopetus poikkeusolojen aikana

Koulunkäynti järjestettiin peruskouluissa uudelleen poikkeusolojen vuoksi. Suurin osa lapsista ja nuorista opiskeli kotona, ja se laittoi kodeissa arkirytmien uusiksi. Opetuksen totutut tavat ja tutut välineet muuttuivat välittömästi poikkeustilan aiheuttamien rajoitustoimenpiteiden myötä. Uusia toimintatapoja opetuksen järjestämiseen kehitettiin ahkerasti koko ajan, joka puolella Suomea kouluissa ja oppilaitoksissa. Osalle opettajista ja oppilaista, eri etäopetusvälineet ja uudet toimintatavat olivat nopeammin käyttöönotettavissa ja mahdollisesti ennalta tuttuja. Toisille uuteen siirtyminen oli suuremman työn takana ja vei enemmän aikaa. Tässä kohtaa tärkeässä roolissa olivat koulujen opettajat ja kaupunkien tukihenkilöt sekä Opetushallituksen tarjoama taustatuki, valmistellen kouluille toiminnan tueksi yhteisiä ohjeistuksia ja tukea tekemiseen. (Heinonen 2020)

Pääosin opetus tapahtui erilaisten etäyhteyksien avulla. Osa opettajista kokosi oppilaille materiaalikansioita, joiden avulla oppilaat opiskelivat opetussuunnitelman mukaisia asioita. Suurin osa opetuksesta tapahtui kuitenkin verkossa. Kankaanranta ja Kantola (2020) ovat tutkineet erityisopetuksessa olevien lasten vanhempien kokemuksia etäopetuksen aikana. Tutkimuksen mukaan yhteydenpito onnistumisten ja verkkoympäristöjen osalta vaihteli eri koulujen välillä. Joillain kouluilla yhteydenpitoon käytettiin pääasiassa Wilmaa tai Helmiä, jotka ovat oppilashallinnon työvälineitä ja kouluissa käytössä myös muina, kuin etäopetusaikoina. Pikaviestipalveluista Whatsapp oli yleisesti käytössä. Yhteydenpitoon oppilaiden ja opettajan välillä käytettiin myös puhelinyhteyttä. Osa opettajista piti säännöllisesti yhteyttä oppilaisiin verkko-yhteyden tai puhelimen avulla. (Kankaanranta & Kantola 2020.) Se, millä tavalla opettaja piti yhteyttä oppilaisiin ja missä verkko-ympäristössä, riippui opettajan lisäksi siitä, mitä laitteita tai sovelluksia koululla oli käytössä.

3.2 Etäopetus kohteena olevan joustavan perusopetuksen luokassa

JOPO-luokan etäopetus tapahtui pääasiassa Google Meetin avulla. Tällä alustalla pidettiin yhteiset tunnit, jossa oppilaat olivat kaikki mukana, sekä lisäksi yksilötapaamisia. (Haastattelu 2020.) Google-meet on sovellus, jonka avulla voi pitää ja osallistua videokokouksiin (Google).

Yleistä yhteydenpitoa ja koollekutsumista varten oli luokan kesken perustettu oma ryhmä WhatsApp-sovellukseen (Haastattelu 2020). WhatsApp on puhelimeen ladattava maksuton

sovellus, jonka kautta voi helposti ja turvallisesti lähettää viestejä ja soittaa puheluita (WhatsApp). Puhelinyhteyden lisäksi WhatsApp tarjosi matalan kynnyksen osallistumisen etäopetusjakson alkuvaiheessa, jolloin vasta opeteltiin ottamaan käyttöön uusia alustoja. (Haastattelu 2020.)

Tietokoneiden lisäksi oppilailla oli kotona oppikirjat sekä opettajan ja koulunkäynninohjaajan toimittamia monisteita. Opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla oli samat kirjat kotona, kuin oppilailla ja niiden avulla ohjaaminen ja opettaminen oli helpompaa ja sujuvampaa. (Haastattelu 2020.)

Koulupäivä alkoi työsuunnitelman mukaan tavallisesti klo.10.00 aikaan. Sekä opettaja, että koulunkäynninohjaaja pitivät Google Meetissa sovittuja oppitunteja. Aamupäivisin Meet -tapaamisissa oli tavallisesti yksi tai kaksi oppilasta kerrallaan. Iltapäivällä järjestettiin koko luokan yhteinen Meet, jossa käytiin yhteisesti läpi jokin opittava asia. Yhteisissä Meet -tapaamisissa käytiin läpi myös kuulumisten vaihto ja keskusteltiin muistakin arkeen vaikuttavista asioista. (Haastattelu 2020.)

Jos oppilas ei jostain syystä osallistunut omaan ennalta sovittuun Meet -tapaamiseen aamulla tai luokan yhteiseen tapaamiseen iltapäivällä, alkoi opettaja heti selvittämään oppilaan tilannetta. Tarvittaessa opettaja oli yhteydessä myös oppilaan huoltajaan. Opettajan mukaan yhtään oppilasta ei kuitenkaan kadotettu pidemmäksi aikaa, vaan aina saatiin lopulta yhteys muodostettua. (Haastattelu 2020.)

4 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön koko prosessi, toteutustavat ja aineiston analyysimenetelmät. Opinnäytetyön ideointi aloitettiin keväällä 2020 poikkeusolojen aikana, jonka jälkeen pian toteutettiin aiheanalyysi. Suunnitelma opinnäytetyölle tehtiin kesällä 2020.

4.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla, millaisia kokemuksia yhden JOPO-luokan oppilailla, opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla on etäopetusjaksosta koronakevään 2020 ajalta.

Tarkoituksena on saada näkyväksi onnistumisia ja epäkohtia etäopetusjaksoon liittyen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on:

Millaisia kokemuksia yhden JOPO-luokan oppilailla, opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla on koronapandemian aikaisesta etäopetusjaksosta?

4.2 Laadullinen lähestymistapa

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen peruslähtökohta on se, että se keskittyy ihmisen omien ajatusten ja näkemysten tarkasteluun. Laadullisen tutkimuksen keskiössä on ihminen, jonka kokemuksia se pyrkii kuvaamaan. (Puusa & Juuti 2020, 59,76,80.)

Laadullisella tutkimuksella pyritään ensisijaisesti tarkastelemaan ja ymmärtämään, mistä tutkitussa kohteessa tai ilmiössä on kyse. Laadullisessa tutkimuksessa ei lähtökohtaisesti ole täysin tarkkaa kuvaa siitä, minkälainen ilmiö on kyseessä, joten se selvitetään ensin. Laadullinen tutkimus antaa myös mahdollisuuden saada ilmiöstä syvällisempi näkemys. Ominaista laadulliselle tutkimukselle ovat muun muassa se, että aineisto kerätään tutkittavilta asianomaisilta vuorovaikutuksessa, jolloin tutkija on enemmänkin toimija, joka kerää aineiston. Tutkimuksen tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kananen 2014, 17-19)

Laadullinen tutkimus valikoitui sopivaksi tavaksi tutkia ilmiötä yhden luokan silmin, koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan erityisen kiinnostuneita merkityksistä eli siitä, miten ihmiset näkevät ja kokevat reaalia maailman. Laadulliseen tutkimukseen liittyy vahvasti suora kontakti tutkijan ja tutkittavan välillä, jolloin tutkimus tapahtuu sen luonnollisessa ympäristössä, välittömässä yhteydessä haastateltavien kanssa haastatellen ja havainnoiden. (Kananen 2014, 18-19). Laadullisen tutkimuksen toteutuksessa olisi muistettava myös joustavuus ja varautua siihen, että suunnitelmia muutetaan tutkimuksen tekovaiheessa olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi 2007)

4.3 Teemahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui ryhmäteemahaastattelu, jonka kohteena oli JOPO-luokan 11 oppilasta, opettaja ja koulunkäynninohjaaja. Haastattelun malliksi valitsimme ryhmäteemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun, koska se on luonteeltaan keskustelunomaista, mutta ennalta valittujen apukysymysten avulla haastattelun teemat pystytään pitämään aiheessa. (KvaliMOTV) Haastatteluja tehtiin yksi ja se toteutettiin joulukuussa 2020. Yksilöhaastatteluja ja haastatteluja pienemmissä ryhmissä harkittiin tarvittaessa, mutta niille ei haastattelun jälkeen koettu olevan tarvetta.

Ryhmähaastattelu valittiin siitä syystä, että kyseessä oli nuoria oppilaita, jotka todennäköisemmin kertovat omista kokemuksistaan paremmin silloin, kun heillä on tukea toisistaan. Samalla haastateltiin opettaja ja koulunkäynninohjaaja, koska tuttujen aikuisten läsnäolo voi tehdä haastattelutilanteesta nuorille mielekkäämmän. Ryhmähaastattelussa kysymykset esitetään samanaikaisesti kaikille haastateltaville, mutta haastattelijalla voi myös tarvittaessa kysyä kysymykset yksittäin haastateltavilta. Lasten ja nuorten haastatteluissa

ryhmähaastattelut toimivat hyvin, koska haastateltavat ovat sosiaalisena tukena toisilleen. (KvaliMOTV)

Teemahaastattelussa nimensä mukaisesti edetään tiettyjen ennalta valittujen teemojen mukaan, joita täydennetään lisäksi tarkentavilla kysymyksillä. Teemahaastattelussa on etuna se, että haastattelutilanteessa voidaan haastateltavien vastausten perusteella tarkentaa ja syventää kysymyksiä. Teemahaastattelussa keskitytään eritoten haastateltavien tulkintoihin asioista, minkälaisia merkityksiä he antavat eri asioille ja miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88)

Tarkoitus oli muodostaa haastattelusta niin avoin ja luonteva, että oppilaiden olisi helppo kertoa omia kokemuksiaan. Haastattelijan rooli on johdatella keskustelua niin, että se pysyy aiheessa, mutta muuten oppilaat, opettaja ja koulunkäynninohjaaja saivat kertoa kokemuksiaan vapaasti. Haastattelutilanne kesti noin tunnin ja se nauhoitettiin nauhurilla.

Haastattelun jälkeen aineisto käytiin läpi ja litteroitiin, eli työstettiin koko aineisto kirjalliseen muotoon. Aineisto kirjoitettiin tekstimuotoon hyvin sanatarkasti, jolloin siihen ei tarvinnut enää palata uudestaan ja tutkimuksen kannalta tärkeimmät asiat saatiin aineistosta tarkasti ilmi. (KvaliMOTV) Litterointi tehtiin heti haastattelun jälkeisinä päivinä joulukuussa 2020.

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Litteroinnin jälkeen aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, jonka avulla tutkitusta aiheesta saatiin tehtyä yhteenveto. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada järjestettyä haastattelussa saatu ja tekstimuotoon muutettu aineisto ymmärrettävään, selkeään ja tiiviiseen muotoon. Näin aineistosta on mahdollista tehdä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122-123.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee litteroinnin jälkeen aineiston tarkkaan perehtymiseen. Tämän jälkeen sisällönanalyysi jatkuu kolmessa vaiheessa eteenpäin. Ensimmäiseksi aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta olennaiset ilmaisut ja samalla rajataan epäolennaiset pois. Tätä vaihetta voi kutsua myös redusoinniksi. Aineistosta etsitään tutkimuskysymykseen vastaavia ilmaisuja ja nämä pelkistetään ja listataan taulukkoon. Aineiston pelkistämisen jälkeen seuraa ryhmittely eli klusterointi. Ryhmittelyssä käydään tarkasti läpi pelkistetyt ilmaisut, joista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa aihetta tai ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään eri luokkiin, joista muodostuvat alaluokat. Kolmannessa vaiheessa jatketaan käsitteiden luokittelua, yhdistellään alaluokkia, joista muodostetaan pääluokat. Tätä vaihetta kutsutaan myös käsitteellistämiseksi eli abstrahoinniksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-127.) Seuraavassa taulukossa on esimerkki opinnäytetyön aineiston analyysin vaiheista.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<i>”Osa itseohjautui hyvin ja niillä oli tehtävät tehtynä aina.”</i>	Osa oppilaista itseohjautui hyvin.	Oppilaiden erilaiset valmiudet etäopiskeluun.	Etäopiskelu poikkeustilanteessa
<i>”Osalla onnistui jopa paremmin kuin täällä.”</i>	Osa oppilaista pärjäsikin paremmin kotona kuin luokkatilassa.	Oppilaiden erilaiset valmiudet etäopiskeluun.	Etäopiskelu poikkeustilanteessa
<i>”Mutta kun tänne ei päästy silloin tulemaan, niin kyllä silloin koulun arvo hetkellisesti nousi.”</i>	Koulun arvo oppilaiden silmissä nousi etäopetusjakson aikana.	Yhteisöllisyyden tarpeen korostuminen.	Etäopiskelu poikkeustilanteessa
<i>”Paljon enemmän käytettiin netin uutisvirtaa ja ajankohtaisohjelmia.”</i>	Opettajan mukaan opetuksessa käytettiin paljon enemmän internetin uutisvirtaa ja ajankohtaisohjelmia.	Digitaalisuuden lisääntyminen	Digiloikka
<i>”Vanhempainillat onnistuivat hyvin etänä ja meillä oli hyviä keskusteluja.”</i>	Opettaja koki, että vanhempainillat onnistuivat hyvin etänä ja keskustelut olivat hyviä.	Ajatuksia tulevaisuuden kehityskohteista	Eväitä tulevaisuuteen
<i>”Kaikki ovat oppineet jotain ja valmiita mahdolliseen uuteen etäopetusjaksoon.”</i>	Oppilaat kokivat oppineensa etäopetusjaksosta ja olisivat valmiimpia uuteen vastaavanlaiseen.	Kokemus uusien taitojen kartuttamisesta etäopetusjakson aikana.	Eväitä tulevaisuuteen

Taulukko 1: Esimerkki aineiston sisällönanalyysistä

5 Tulokset

Ryhmäteemahaastattelussa nousi sisällönanalyysin jälkeen esiin yhdeksän alaluokkaa, joista muodostui kolme pääluokkaa. Pääluokat ovat etäopiskelu poikkeustilanteessa, digiloikka ja eväitä tulevaisuuteen.

5.1 Etäopiskelu poikkeustilanteessa

Peruskoiluissa siirryttiin etäopetusjaksoon maaliskuun 18.päivä vuonna 2020 nopealla aikataululla ja etukäteisvalmistelut siihen olivat hyvin vähäiset. Kaikkea uutta tietoa ja taitoa ei millään ehditty sisäistämään heti, vaan sekä opettajat että oppilaat opettelivat ja omaksuivat uusia toimintaympäristöjä samalla, kun aloittivat etäopetuksen- ja opiskelun.

Vuorokausirytmien merkitys oppilaan arjessa

Ensimmäisiä vaikutuksia oppilaiden arjessa oli huomio, että melko monella oppilaalla vuorokausirytmistö kääntyi päällelleen hyvinkin nopeasti. Normaalisissa tilanteissa, kun ollaan lähiopetuksessa, oppilailla on selkeä rytmi, milloin opiskellaan ja milloin sitten nukutaan. Nyt useammalla oppilaalla unirytmistö kääntyi heti alussa, joka toi omat haasteensa opiskeluun. Näitä haasteita oli motivaation puute, hereillä olon vaikeus koulupäivän aikana ja yleinen jaksaminen tehdä tehtäviä vaaditussa aikataulussa.

Vuorokausirytmistöön vaikuttaa ihmisen arkirytmistö. Arkirytmistö muodostuu jokapäiväisistä toiminnoista ja toimintaympäristöistä, sekä lähtemisistä ja tulemisista. Erityisesti toimintaympäristöt, sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus ovat tärkeitä arjen muodostumisen kannalta. Arjen sujumattomuus luo epävarmuutta. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 112.)

*”Osalla oppilaistahan unirytmistö kääntyi ihan välittömästi.
Varmaan ihan ensimmäinen yö valvottiin ja sit se olikin siinä.
Kuka heräsi kahteentoista mennessä, jos ehkä silloinkaan.”
Ohjaaja*

Uni on tärkeää ihmiselle, sillä unen aikana energiavarastot täyttyvät ja ihminen palautuu, sekä fyysisesti, että henkisesti. Unen aikana aivot lajittelevat päivän aikana tapahtuneet ja opitut asiat ja ne siirtyvät lyhytaikaisesta muistista pitkäaikaiseen muistiin. Sen lisäksi uni ylläpitää vastustuskykyä ja torjuu tulehdussairauksia. (Pihl & Aronen 2012, 17-19.) Syvän unen aikana kasvuhormonin erityys nuorilla on voimakasta, joten unta tarvitaan myös kasvamiseen (Lehtinen & Lehtinen 2012, 82). Univaihteita ovat kevyt, keskisyvä ja syvä, sekä REM- uni ja jokaisella unenvaiheella on oma tehtävänsä (Pihl & Aronen 2012, 17-19).

Oppimiseen tarvitaan unta. Sen lisäksi, että aivot käsittelevät oppimansa asiat unen aikana, ne myös siirtävät silloin turhan tiedon syrjään. Jo pieni univaje vaikuttaa älylliseen suorituskykyyn ja laskee mielialaa. Pidempi univajejakso vaikuttaa myös motivaatioon ja keskittymiseen, sekä muistiin ja ongelmaratkaisukykyihin. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 82.)

Murrosiässä unirytmissä tapahtuu luonnollinen viivästyminen, joka johtuu siitä, että melatoniinimäärä hieman laskee ja sen erityis siirtyy myöhemmäksi. Myös syvän unen määrä vähenee unen aikana. Unen kokonaistarve ei kuitenkaan muutu, vaan nuori tarvitsisi jopa enemmän unta, kuin ennen. Biologisten seikkojen lisäksi nuorten väsymykseen ja uniongelmiin syitä löytyy myös yhteiskunnan muutoksesta ja sosiaalisesta ympäristöstä. Televisio, tietokone ja älypuhelin antavat nuorelle virikkeitä pitkälle yöhön. Joidenkin kohdalla myöhään alkava urheiluharrastus voi vaikuttaa unen saantiin negatiivisesti. (Saarenpää- Heikkilä 2018, 18, 19, 47.)

Murrosikäisten unessa ongelmana on monesti se, että he nukkuvat väärään aikaan, liian vähän ja toisinaan taas liikaa. (Kajaste & Markkula 2011, 164). Vuorokausirytmii ja valvoessa kertyvä unipaine määrittävät ihmisen uni- valverytmin. Vuorokausirytmii perustuu ihmisen aivoissa sijaitsevan keskuskellon toimintaan. Keskuskello säätelee ihmiselle otollisen ajan mennä nukkumaan ja herätä virkeänä. Sen toimintaa säätelee vahvimmin valoisan ja pimeän vaihtelu. Myös säännölliset ruoka- ajat ja tutut rutiinit auttavat keskuskellon toiminnassa. Näiden aikamerkkien poistaminen aiheuttaa sen, että keskuskello alkaa noudattaa omaa yksilöllistä aikatauluaan. (Partonen 2019.)

Yleisin uniongelma nuorilla on viivästynyt univaihe, jossa nukkumaan mennään usein vasta aamuyön tunteina ja herääminen kouluun seuraavana aamuna on vaikeaa (Mieli). Jos yöllä on nukkunut liian vähän, väsymys on voimakkainta aamulla. Nuori kuitenkin piristyy iltaa kohden, koska yksilöllistä aikataulua noudattava keskuskello ajattelee, että yö alkaa vasta monen tunnin kuluttua. Univajetta ei siis pysty korjaamaan, koska keskuskello käy jo väärää aikaa yhteiskunnan toimintoihin, kuten kouluun nähden. Unirytmii korjaaminen ei onnistu kerralla, vaan nukkumaan menoa pitää aikaistaa vähitellen. (Kajaste & Markkula 2011, 165-166.)

Struktuurin merkitys opetuksessa

Samalla kun vuorokausirytmii kääntyy ympäri, hävisi opiskelussa kokonaan struktuuri eli päivien selkeä rakenne. Varsinkin JOPO-luokan kaltaisessa opiskeluympäristössä struktuurin tärkeys korostuu, jolloin sen häviäminen päivän lukujärjestyksestä hankaloittaa oppimista merkittävästi. Tämä on tietysti hyvin yksilöllistä, koska päinvastoin, muutama oppilas koki kotona opiskelun itselleen sopivaksi tavaksi ja unirytmii ei kärsinyt niin merkittävästi. Struktuurin katoaminen koulupäivän lukujärjestyksestä vaikutti myös kokonaisuudessaan oppilaiden arkirytmiiin, kun osa saattoi opiskella enemmän yöaikaan ja nukkui pitkälle aamuun.

”Sellainen struktuuri ja rytmi tekemisessä, sehän hävisi siinä saman tien ja monien pinnaa kiristi olla kotona, vaikka se alkuun kivaa olikin.” Opettaja

Struktuuri tarkoittaa rakennetta ja strukturoitu opetus on opetusta, joka on suunniteltu rakenteiltaan selkeäksi ja helpottaa oppilaan oppimisprosessia (Kerola 2001, 14).

Strukturoinnin tehtävä on mahdollistaa jokaisen oppijan oppiminen ja sen tavoitteena on opettaa oppilaille päästämään irti opettajan luomista struktuureista. Strukturoinnin avulla toimintoihin luodaan selkeät säännöt. Yksi tärkeimmistä asioista struktuurissa on se, että sen avulla oppilas pystyy ennakoimaan tulevaa ja kokee hallitsevansa toimintaansa. Yläkoulussa struktuurien, rutiinien ja johdonmukaisuuden tärkeys korostuu. (Vitka 2018, 121-122.)

Kysyttäessä haastattelussa oppilaiden ajatuksia etäopetusjaksosta, oli lähes jokaisella päällimmäisenä ajatus, että oli kivaa, kun ei tarvinnut tulla fyysisesti kouluun. Koettiin kivana ajatuksena se, että ei tarvinnut herätä aamulla sinne kouluun. Samaan hengenvetoon kuitenkin suurin osa totesi, että opiskelu ei kuitenkaan kotiolosuhteissa onnistunut. Tässä oli kuitenkin selkeää eroavaisuutta oppilaiden välillä, koska opettajan mukaan osalla se opiskelu kotona onnistui jopa paremmin kuin luokassa. Etäopetusjakson alun huuma kuitenkin laantui osalla ainakin jossain kohtaa ja tietyn rytmin puuttuminen arjesta koettiin nopeasti epämieluisaksi olotilaksi.

”Parasta oli se, että sai jäädä kotiin.” Oppilas B

Itseohjautuvuus peruskoulussa

Etäopiskelujaksossa tärkeäksi nousi itseohjautuvuus ja oman oppimisen analysointi, reflektointi. Melko aikaisessa vaiheessa opettaja huomasi, että itseohjautuvuudessa ei oltu vielä ihan siellä saakka oppilaiden kanssa, missä olisi ollut opintojen etenemisen kannalta hyvä olla. Tässäkin oli toki hieman vaihtelevuutta, koska osalle oppilaista etäjakso ei tuottanut ongelmia ja he kokivat, että suoriutuminen opinnoista kotiolosuhteissa menikin todella hyvin. He perustelivat onnistumista sillä, että sai rauhassa tehdä ja edetä omaan tahtiin, ilman häiriötekijöitä.

”Kotona oli parempi, kun sai tehdä vapaasti.” Oppilas A

Itseohjautuvuustaitoja odotetaan koko ajan yhä nuoremmilta oppilailta ja näiden taitojen omaaminen ylipäätään vaatii tietynlaista motivaatiota. Opiskelumotivaatiota taas saattaa vähentää esimerkiksi se, että emme itse voi kokonaan hallita tai päättää toimintamme tavoitteita. Opetustilanteessa odotetaan oppilaiden ohjautuvan kohti opettajan asettamia tavoitteita ja rajoja, opettajalta odotetaan opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita. (Norrena 2019, 42.)

Käytännössä useimmiten joku muu, kuin henkilö itse, päättää sen, kuinka paljon yksilöllä on valtaa määrittää omat tavoitteet itseohjautua. Toisin, kuin ihannetilanteessa, jolloin yksilö itse määrittää omalle toiminnalleen tavoitteet ja kulkee niitä kohti, yhteisön huomioon ottaen. Itseohjautuvuuden oppimisen ydin on se ajatus, että suurin osa oppimisesta tapahtuu vaikeuksien ja epäonnistumisien kautta. (Norrena 2019, 34-36.)

Merkityksellistä itseohjautuvuuden kannalta on ilmapiiri, joka oppimisen ympärille on rakennettu. Jos yhteisö eli tässä tapauksessa oppilaat, opettaja ja koulunkäynninohjaaja, löytävät yhteiset tavoitteet opiskeluun, on lopputulos paras mahdollinen. Yhteisö, joka kannustaa ja auttaa yksilöä pääsemään tavoitteisiinsa, on sellainen, joka parhaiten edistää oppimista. Itseohjautuvuuteen liittyvistä käsitteistä yksi keskeisimmistä onkin vuorovaikutus. (Norrena 2019, 50-51.)

Itseohjautuvuutta oltiin opettajan mukaan jonkin verran keretty ryhmänä käydä läpi ennen etäopiskelujaksoa ja tämän lisäksi etäopiskelujakson alussa. Opettajan kokemuksen mukaan itseohjautuvuustaitojen opettelemisesta puuttui tarvittava rytmi ja toistettavuus, jolloin näitä taitoja olisi saatu järjestelmällisesti ja riittävästi opeteltua. Osa oppilaista olikin sellaisia, jotka pärjäsivät etäopiskelujakson aikana erittäin hyvin ja itseohjautuivat. Näillä oppilailla olivat tehtävät tehtynä aina ajoissa ja tekeminen onnistui jopa paremmin, kuin luokkatilassa. Itseohjautumiseen tarvitaan taitoa ohjata omaa toimintaa ja toiminnanohjaus taas tarvitsee ympärilleen tutut struktuurit ja rutiinit (Mäkelä 2010, 142-143).

”Ehkä niitä itseohjautuvuuden taitoja olisi vielä pitänyt olla enemmän, että olisi pystynyt analysoimaan omaa oppimista.”

Opettaja

Yhteyden säilyttäminen etäisyydestä huolimatta

Etäopiskelujakson yksi suurimmista haasteista oli yhteyden säilyttäminen molemmin puolin, sekä opettajan että oppilaan kannalta. Onnistumisiin laskettiin ihan alussa vain se, että kaikki osapuolet löysivät paikalle oikeaan oppimisympäristöön. Monille oli kuitenkin jossain määrin uutta eri tietojärjestelmät ja toimintaympäristöt, joten ei ollut mitenkään automaattista, että kaikilla olisi valmiudet sillä tasolla, missä ne olisi hyvä olla. Vaikka oppilaat ja opettaja sekä koulunkäynninohjaaja eivät fyysisesti samassa tilassa olleetkaan, olivat kaikki samassa oppimisympäristössä verkossa. Onnistumisen tunteita koettiin varmaan puolin ja toisin silloin, kun kaikki saapuivat paikalle ja tehtävissä edistyttiin. Edistys oli toisinaan ihan pienin askelin, mutta opettajan mukaan koko ajan mentiin hieman eteenpäin.

Ohjaamisessa yksi tärkeimmistä asioista on ehdoton läsnäolo (Vitka 2018, 92). Läsnäolon osoittaminen voi olla vaikeaa tietokoneen ruudun välityksellä ja tarvitaan harjoittelua molemmilta osapuolilta, että ohjaaminen, opetus ja niiden vastaanottaminen alkavat

sujumaan. Haasteita ja turhautumista saattaa tulla puolin ja toisin varsinkin silloin, jos yhteydet jostain syystä katkeilevat.

Haasteellista etäopiskelussa ruudun välityksellä on se, että miten opettajana tai koulunkäynninohjaajana saa opetettua uusia asioita ilman fyysistä läsnäoloa. Oppilaalta taas puuttuu ympäriltä vertaistuki ja tuttu luokkaympäristö, jotka tukevat oppilaan opiskelumotivaatiota. Etäisyys voi tunteena olla läsnä sekä oppilailla, että opettajalla. Vaikka olisi kuinka tavoitettavissa eri laitteiden välityksellä ja mihin kellon aikaan tahansa, se ei korvaa fyysistä läsnäoloa. Toisille etäisyys luokkatilasta tai opettajasta sekä koulunkäynninohjaajasta ei aiheuttanut minkäänlaisia ongelmia, mutta osalle oppilaista se aiheutti haasteita oppimisessa ja tietyn rytmin ylläpitämisessä. Opettajalla oli oma kokemus myös etäisyydestä, joka toisinaan aiheutti riittämättömyyden tunnetta tuen tarjoamisen näkökulmasta.

”Etäisyys tuntui itselle ainakin siltä, että oppilaat ovat hirveän pitkän matkan päässä.” Opettaja

Yhteisöllisyyden merkitys koulussa

Yhteisöllisyyden tunne on tärkeä missä tahansa luokassa, mutta ensisijaisen tärkeää JOPO-luokassa, jossa oppimistavatkin poikkeavat hieman normaaliksi koetusta luokkaopetuksesta. JOPO-luokassa opitaan uusia asioita monilla eri menetelmillä ja tehdään paljon tutustumisretkiä ja näin päästään uusiin toimintaympäristöihin omaksumaan uusia asioita. Tämä pelkästään lisää luokan oppilaiden yhteisöllisyyttä, kun koetaan uusia asioita yhdessä. Yhteisöllisyyden ylläpitäminen etäopiskelujakson aikana korostui entisestään.

Yhteisö ei ole automaattisesti yhteisöllinen, vaan tarvitsee vuorovaikutusta, osallistumista ja kommunikaatiota. Yhteisön jäsenten oppimiseen ja hyvinvointiin vaikuttavat yhteistyö ja yhdessä tekeminen. Vuorovaikutuksen avulla yhteisön jäsenet kannustavat toisiaan parempiin suorituksiin. Yhteenkuuluvuuden tunne ja yhteisöllisyys on asia, jota jokainen tarvitsee. (Opetushallitus.)

Yhteisöllisyys löytyi kuitenkin useiden Meet -tapaamisten kautta ja opettajan kokemuksen mukaan, juuri yhteisöllisyyden ylläpitämisen vuoksi nämä tapaamiset olivat erittäin tärkeitä. Opettajan mukaan tärkeää oli, että oppilailla oli sellainen tunne, että yhteys ei ole mihinkään kadonnut, vaikka etänä kaikki toimivatkin. Oppilaiden mukaan he saivat tukea ja apua tarpeeksi etäopetusjakson aikana. Oppilaiden alkaessa keskustella Meet-tapaamisissa muustakin, kuin koulusta, löytyi vertaistukea paremmin uuteen arkeen ja yhteisöllisyyden tunne parani.

”Yhteisöllisyyttä alkoi kuitenkin tulla, kun alettiin kommentoimaan harrastuksista ja muustakin elämästä. Se näytti, että miten läsnä oppilaat kuitenkin olivat.” Opettaja

Ryhmän merkitys oppilaalle ja varsinkin nuorelle oppilaalle on äärimmäisen tärkeää. Koulu mielletään paikaksi, jossa ei ole hyvä olla yksin. Peruskoulussa tähdätään siihen huipentumaan eli päättötodistukseen, joka annetaan jokaiselle yksilölle heidän yksilöllisistä suorituksistaan. Kuitenkin jokaisen koulupäivän määrittelee se, minkälaisessa roolissa se yksilö on ryhmän sisällä. Vanha viisaus ”kerro minulle, kenen kanssa liikut, ja kerron, millainen olet”, pitää paikkansa eritoten yläkoulussa. Yksittäisen oppilaan onkin tärkeä löytää oma paikkansa ryhmässä ja omat lähimmäiset opiskelukaverit. Ryhmä ja sen tuomat ehdot sekä toimimistavat luovat tarvittua rutiinia, joka toistuu samankaltaisena päivästä toiseen. Rutiini ympärillä vähentää jatkuvaa oloa olla esillä tai arvioitavana sekä sen tuottamaa ylivireystilaa. Oma tuttu ympäristö eli luokka on siitä syystä erittäin tärkeä. (Hoikkala 2013, 148-149.)

Vaikka oma luokka ei olisikaan aina se kaikista lämpöisin ja mukavin yhteisö, se on kuitenkin ennakoitava, turvallinen ja tuttu. Yhteisön rutiinit ja tavat ovat ennalta arvattavia, samoin kuin ihmiset. Yhteisöllisyys kaikessa yksinkertaisuudessaan edellyttää yhteisyyden olemassaoloa. Yhteisyys on jotain, mitä ryhmän jäsenet jakavat keskenään tai joka sitoo kyseisen yhteisön jäsenet toisiinsa. (Hoikkala 2013, 71, 170.)

Yhteisöllisyyden tarve korostui eritoten etäopetusjakson päätteeksi, kun oppilaat saivat palata kahdeksi viikoksi vielä kouluun ennen kesälomia. Sillä kahdella viikolla oli opettajan mukaan suuri merkitys, että saatiin lukuvuosi kunnolla päätöksen ja niiden viikkojen aikana pystytettiin rajoitetusti järjestämään myös muutamia retkipäiviä.

Uuden oppiminen epätietoisuuden keskellä

Etäopiskelu alkaa monessakin kohtaa olla nykypäivää ja kevään 2020 etäopiskelukajson jälkeen varmaan mietitään myös, olisiko tulevaisuudessa mahdollista joitakin osa-alueita opiskella etänä ja samalla opeteltaisiin tulevaisuutta varten niitä itseohjautuvuuden taitojakin. Ongelmalliseksi kevään etäopiskelukajksossa muodostui se, että kukaan ei ollut siihen etukäteen tietenkään varautunut, eikä kukaan osannut laittaa päättymispäivää jaksolle. Opintoja jatkettiin päivä kerrallaan eteenpäin ja suunniteltiin sen mukaan, miten osattiin.

Epätietoisuus kaikesta heijastui sekä opettajaan ja koulunkäynninohjaajaan että oppilaisiin. Etäopetusjakson alun epätietoisuus- ja varmuus siitä, että laitteet toimivat ja opetus sujuisi, oli vaihtunut siihen, että mietitään milloin kaikki palasi normaaliin. Päätöspistettä

etäopetusjaksolle kukaan ei pystynyt kuitenkaan antamaan, joten näiden ajatusten kanssa elettiin päivittäin.

”Epätietoisuus siinä kaikessa oli raskainta. Ei voinut sanoa, että se loppuu vaikka kahden viikon päästä. Eihän me nytkään osata sanoa, että palataanko ikinä siihen entiseen normaaliin.”

Opettaja

Etäopiskelujakson aikana tuli kaikkien omaksua erilaisia uusia opiskelu-, opetus- ja ohjaustapoja. Ne tutut tavat, jotka toimivat lähiopiskelussa luokkatiloissa, tuli nyt muokata sellaisiksi, että oppiminen ja opettaminen sujuu ruutujen takaa etänä. Päivien rakenne rytmitettiin nyt eri tavalla ja ne sisälsivät sekä ryhmätapaamisia että yksilöohjausta. Tiettyyn kellon aikaan, yleensä puolilta päivin, otettiin myös kaikkien yhteinen tapaaminen koko luokan kanssa, jossa käsiteltiin jotain tiettyä kokonaisuutta ja vaihdettiin yleensä kuulumisia. Tämä kuulumisten vaihto koettiin erittäin tärkeäksi, jolloin saatiin siihen koulupäivän sisältöön myös vapaampaa osiota ja kasvatettiin samalla luokkahenkeä.

Yhteisen verkkotapaamisen jälkeen oli vuorossa yksilötapaamisia ja tehtävien palautus oli useimmiten illalla. Seuraavan aamun tapaamisesta, jos joku oli poissa, alkoi opettaja tavoittelemaan oppilasta puhelimitse. Tarvittaessa opettaja oli yhteydessä huoltajaan, jos ei oppilasta muuten tavoitettu. Maria Manner (2020) on kirjoittanut artikkelin siitä, kuinka joitain oppilaita ei etäopetuksen aikana tavoitettu useisiin päiviin tai jopa viikkoihin. Osa näistä oppilaista jätti myös tulematta kouluun toukokuussa, kun palattiin lähipetukseen. Kadonneita oppilaita ei suhteessa oppilasmääriin ollut paljon, mutta ilmiö oli erittäin huolestuttava. Suuri osa näistä kadonneista oli oppilaita, joilla oli jo ennestään paljon poissaoloja ja näihin oli jouduttu puuttumaan erilaisin toimin. Poikkeusolot ja etäopetus tekivät katoamisesta heille helppoa. (Manner 2020.) Tämän kyseisen JOPO- luokan kohdalla ei kuitenkaan ollut suurempia ongelmia oppilaiden tavoitettavuuden suhteen kevään aikana. Kaikki oppilaat tavoitettiin aina tarvittaessa.

JOPO-luokalle ominaista on hieman erilaiset oppimistavat ja toimintaympäristöt. Päivittäinen toiminta tulee olla hyvin strukturoitua ja selkeää, havainnollistavaa ja osallistavaa. Näitä mukaillen koulupäiviin kuuluu usein vierailuja erilaisissa paikoissa, joissa samalla opitaan jotain uutta. Esimerkkinä oppilaat ovat vierailleet paikallisessa kalastuspuistossa, jossa opeteltiin käsittelemään kalaa. Normaaleissa olosuhteissa, opiskelu on monipuolista ja vaihtelevaa. Toisinaan etäopetusjakson aikana, opettajan mielessä kävikin, että onko opetus tarpeeksi laajaa.

”Jos nyt katselee mitä moni muu luokka on tehnyt, niin myö tehtiin aika kapeella. Toisaalta heidän (oppilaiden) kanssa pitää olla hyvin strukturoitua, eikä voi hajottaa sitä.” Opettaja

Luonnollisestikaan etäopiskelu ei ole lähimainkaan sama asia, kuin lähiopiskelu. Tiettyjä asioita voi opetella etäyhteyksien välityksellä, mutta konkreettinen tekeminen esimerkiksi uutta välinettä käyttäen, on melko haasteellista. JOPO-luokalla opiskeluun kuuluu myös erilaisia työoppimisjaksoja ja uusien taitojen omaksumista. Kevään etäopiskelujakson aikana ei ollut yhtään työoppimista.

Opettajan ja koulunkäynninohjaajan luovuus laitettiin koetukselle etäopetusjaksolla, varsinkin kun kyse oli uusien taitojen opettamisesta. Haasteellisimpina asioita opetuksessa pidettiin nimenomaan sellaista, jossa olisi tullut olla läsnä ja fyysisesti tarttua johonkin esineeseen, jota sitten opetellaan käyttämään.

”Miulle henkilökohtaisesti haasteellisinta oli, miten opettaa golfin alkeet etänä. Sellaiselle, joka ei ole koskaan pitänyt mailaa käsissä. Sitä pohdin tosi pitkään.” Opettaja

Etäopiskelujaksoon siirtymisestä seurasi selkeästi se, että vaikka ihannoitiin alkuun sitä, ettei tarvitse herätä ja lähteä kouluun paikan päälle, niin melko nopeasti tuttua oppimisympäristöä alettiin kaivata. Vaikka oppilaille oli heti alkuun jaettu koneet ja perustettu Whatsapp-ryhmä sekä tehty selväksi, että opettaja tai koulunkäynninohjaaja on aina tavoitettavissa, niin kaikki se uutuudenviehätys kaikkosi aika pikaisesti. Oppilaat alkoivat melko pian etäopiskelujakson alkamisen jälkeen kaipaamaan lähiopiskelua ja kouluun menemistä, koska etänä monella oli haasteita suorittaa annettuja tehtäviä. Opettajan mukaan oppilaat odottavat vielä aika paljon saavansa asioita valmiina eteensä ja etänä tämän toteuttaminen on haastavampaa.

”Nyt ihannoidaan sitä, että sai jäädä kotiin, mutta kyllä miun kokemus oli se, että ei siinä mennyt montaa päivää, kun homma ei toiminut enää lainkaan. Kyllä silloin koulun arvo hetkellisesti nousi.” Opettaja

5.2 Digiloikka

Keväällä 2020, sekä oppilaat että opettajat joutuivat täysin uuteen tilanteeseen, kun päätettiin, että peruskouluissa siirrytään valtaosin etäopetukseen. Toki erilaisia etätyömalleja ja opiskelumuotoja oli jonkin verran opettajienkin keskuudessa opeteltu, mutta nyt osa opettajistakin joutui aloittamaan tekemisen lähes lähtöruudusta. Samaan aikaan kun opettajat yrittivät eri tietojärjestelmillä opettaa oppilaita etänä, olivat monet heistäkin täydellisen perehdytyksen tarpeessa.

Poikkeuskevät ikään kuin pakotti sekä opettajat että oppilaat ottamaan nopealla aikataululla valtavan digiloikan. Etäopiskelusta tuli uusi opiskelumuoto, joka tuli jäädäkseen, jolloin opettajilta vaaditaan ensisijaisesti taitoa luoda digiympäristössä vuorovaikutusta.

Digiympäristössä pärjää parhaiten ne oppilaat, joilla opiskelu on muutenkin helppoa. Etäopiskelu eri oppimisympäristöissä voi jäädä toisinaan yksipuoliseksi ja kolkoksi, joten he, jotka eniten tarvitsivat positiivista palautetta ja kannustusta, saattavat jäädä siitä paitsi. (Valkonen 2020.)

Kevään 2020 etäopiskelujakson alkaessa opettajat, koulunkäynninohjaajat sekä oppilaat olivat aika eritasoisissa lähtökohdissa. Toisilla oli entuudestaan enemmän kokemusta ja tietämystä erilaisista laitteista ja toimintaympäristöistä. Tietotekninen osaaminen oli hyvin vaihtelevaa. Laitteet ja yhteydet toimivat pääsääntöisesti hyvin, kun ne oli saatu ensin jaettua jokaiselle ja asennettua kaikki tarvittavat ohjelmat. Koulunkäynninohjaaja esimerkiksi sai koneen itselleen vasta, kun etäopiskelujakso oli jo alkanut. Lisäksi täytyi vielä opettajan ja koulunkäynninohjaajan itse opetella, miten järjestelmät toimivat, ennen kuin pystyi oppilaita ohjeistamaan.

”Miullahan ei ollut konetta ollenkaan. Sit ihan hätäpäissään niitä yritettiin haalia ja ei ollut kyllä etukäteen mitään käsitystä mistään järjestelmistä. Etänä tapahtui ohjeistus kaappaamalla kone ja autettiin sitä kautta.” Ohjaaja

Kaupungin tukihenkilöihin kohdistui etäopiskelujakson alussa kovaa painetta, kun kaikkien osapuolten piti ottaa uudet järjestelmät käyttöön ja omaksua uudet tavat samaan aikaan. Opettajan ja koulunkäynninohjaajan kokemukset heidän saamastaan tietoteknisestä tuesta olivat positiiviset. Heidän mielestään etäopiskelujakson aikana tarjolla oli koko ajan riittävästi apua ja tukea liittyen eri järjestelmiin ja laitteisiin. Oppilaat kokivat saavansa tarpeeksi tukea tietotekniseen puoleen sekä koululta, että kotoa. Huonoina päivinä saattoi olla hetkellisiä ongelmia saada mikrofonia tai kameraa auki, mutta pääsääntöisesti kaikki toimi.

”Sain tarpeeksi tukea.” Oppilas C

JOPO-luokan oppilailla oli lähtökohtaisesti tietotekniset taidot hyvät, joten siirtyminen etäopiskelujaksoon ei ollut haasteellista siltä kannalta. Haasteet olivat enemmän motivaation puolella. Motivaatiota yritettiin kuitenkin parantaa internetin tarjoamalla monilla mahdollisuuksilla ja erilaisilla sisällöillä, mihin oli aiemmin totuttu. Sieltä haettiin tukimateriaalia opetukseen, sekä tietoa vallitsevasta koronapandemiasta oppilaille, joille aihe oli vielä hyvin hämmentävä ja tilanne uusi.

”Paljon enemmän käytettiin netin uutisvirtaa ja ajankohtaisohjelmia opetuksen tukena. Samalla yritettiin tietysti koronatietoutta lisätä verkon kautta.” Opettaja

Samaan aikaan, kun etäisyys oppilaisiin tuntui opettajasta ja koulunkäynninohjaajasta toisinaan hyvin vahvasti, yrittivät he kuitenkin parhaansa mukaan systemaattisesti ohjata oppilaita eteenpäin. Haasteena kokonaan digitaaliseen ympäristöön siirtymisessä olikin lähinnä siinä, että miten saa etäyhteyden takaa pidettyä tiiviisti yhteyttä oppilaisiin ja tuomaan ilmi sen, että apuna ja tukena ollaankin, vaikka ei fyysisesti läsnä.

”Kyllä mie ainakin toivon, että oppilaat kokivat, että myö ollaan läsnä täällä heitä kuulemassa ja näkemässä, vaikkakin etänä.”
Ohjaaja

5.3 Eväitä tulevaisuuteen

Uudessa tilanteessa etäopiskelujakson aikana, kukaan ei ollut kertomassa, että tehdäänkö asioita oikein vai väärin. Tämä tuli esiin opettajan ja koulunkäynninohjaajan puolelta, kun keskusteltiin kehityskohteista. Luonnollisestikaan, kun kyseessä on kaikille osapuolille uusi ja tuntematon tilanne, ei valmiita raameja tekemiselle vielä voi ollakaan. Kevään 2020 etäopiskelujakson jälkeen niitä on varmasti kuitenkin rakentunut ja näiden tietojen esilletulo onkin hyödyllistä, jos joskus jouduttaisiin samankaltaiseen poikkeustilanteeseen. Opettajan ja koulunkäynninohjaajan saama tuki tietoteknisellä puolella oli pääsääntöisesti kiitettävää kaupungin puolelta, mutta toivetta oli saada tukea ja palautetta enemmän sisällölliseen puoleen, itse opetukseen.

”Aina kaipaisi tietojärjestelmätkin täydennettävää ja varmasti pystyisi tekemään sisältöä paljon monipuolisemmin, mitä myö tehtiin.” Opettaja

Kehitettävää löytyy paljonkin ja kevään etäopiskelujaksosta viedään tulevaisuuteen varmaan joitain osa-alueita, suuria kokonaisuuksia ja ihan pieniäkin yksittäisiä asioita. Etäopiskelu mahdollistaa sen, että harkitaan varmaan paljon tarkemmin, milloin on välttämätöntä ylittää tullaan olla läsnä. Haastattelussa nousi muutamia esimerkkejä, joita voisi viedä mukana tulevaan, vaikka paluu entiseen normaaliin joskus tapahtuisikin.

Yhteydenpito etänä toimii oppilaiden lisäksi myös oppilaiden vanhempien kanssa. Opettajan mukaan vanhempainillat toimivat jopa paremmin etänä ja hän toivoisikin, että etätapaamisia voisi olla jatkossakin. Yhteydet vanhempiin toimivat onnistuneesti ja keskustelut olivat sisällöltäänkin hieman rikkaampia kuin muulloin. Nykypäivän kiireisessä arjessa tämä säästää myös tuntuvasti kaikkien osapuolten aikaa, kun ei tarvitse siirtyä fyysisesti paikasta toiseen. Keskusteluihin voi osallistua jokainen osapuoli ihan omalta kotisohvaltaan. Jopo- luokan opettaja ei ole yksin tämän ajatuksen kanssa. Helsingin sanomien julkaiseman artikkelin mukaan Kansallisen koulutuksen arviointiryhmän toteuttamasta arvioinnista selvisi, että

suurin osa opettajista ja rehtoreista pitää etänä pidettyjä vanhempien tapaamisia onnistuneina ja kannattaa niitä myös jatkossa (Grönholm 2020).

”Vanhempainiltoja ei tarvitsisi pitää paikan päällä ollenkaan. Opettaja oli omasta kodista, ohjaaja omasta ja lapset vanhempiensa kanssa omasta. Tämä onnistui hyvin ja meillä oli todella hyviä keskusteluja vanhempien kanssa.” Opettaja ja ohjaaja

Vanhempainiltojen lisäksi, opettajien täydennyskoulutuksia toivottiin järjestettävän jatkossa myös etänä. Erilaiset koulutukset toimivat etäopiskelujakson aikana hyvin myös etäyhteyksin. Etäkoulutuksissa tapahtuisi samaa ajan ja resurssien säästöä kuin vanhempainilloissa, eli ei tarvitsisi varata aikaa siirtymiin paikasta toiseen.

Jopo-luokan oppimistavat ja toimintaympäristöt ovat hieman laajempia ja monipuolisempia, joten niiden toteuttaminen pidempiaikaisesti etänä on hieman haastavaa. Kevään etäopiskelujakso toi kuitenkin tullessaan positiivisenkin muutoksen siihen, kun muille paikkakunnille suunnitellut tapahtumat ja retket peruuntuivat. Näin ollen siirryttiin oman kaupungin tarjoamiin mahdollisuuksiin ja tuettiin heidän toimintaansa. Vallalla olevien ohjeistusten ja suositusten mukaan, kevään aikana oli mahdollista toteuttaa joitakin retkiä pienillä ryhmillä. Näin ollen pystyttiin kasvattamaan yhteisöllisyyttä etäopintojakson päätteeksi kahdella viimeisellä lähiviikolla ennen kesälomia.

”Meidän piti lähteä keväällä eduskuntaan ja elämä lapselle-konserttiin, mutta kaikki peruttiin. Tilalle on tullut paikallista tekemistä ja esimerkkinä tästä on paikallisella kalakasvattamolla lohen syöntiä ja tutustumista mitä lohen nahasta tehdään. On myös tehty vieheitä lahjaksi ja myyntiin. Hyvin paljon on jouduttu soveltamaan.” Opettaja

Itseohjautuvuuden taidot ovat varmasti yksi merkittävimmistä aiheita, joka on puhuttanut kevään etäopiskelujakson aikana ja jälkeen. Se on myös osa-alue, jossa tuntuu olevan paljon kehitettävää. Opettajan kokemus oppilaistaan on, että he odottavat vielä aika paljon saavansa asioita eteensä täysin valmiina. Näin ollen itseohjautuvuuden taitojen opettelua ja opettamista tulisi miettiä ehkä tarkemmin, että missä kohtaa peruskoulua niiden opettaminen kannattaisi aloittaa. Etäopiskelujakson ei kuitenkaan koettu olevan oikea väylä niiden taitojen hiomiseen. Yhtään empimättä, opettaja oli täysin sitä mieltä, että JOPO-luokan oppilaiden paikka on lähiopetuksessa koulussa. Etäopetusta voisi jatkossa miettiä olevan silloin tällöin, mutta ei kokoaikaisesti.

”Itseohjautuvuuteen, vaikka panostankin, niin meillä on siinä paljon tehtävää vieläkin. Paljon oppilaat odottavat, että joku tulee kääntämään sen kynän siihen pulpetille.” Opettaja

6 Eettisyys ja luotettavuus

Oppinäytetyön eettisistä periaatteista ehkä haastavin tämän tutkimuksen kannalta on henkilöiden tunnistettavuuteen liittyvät asiat. Jos haastattelut kohteena on tietyn koululuokan oppilaat, on heidät helppo tunnistaa lopullisesta tutkimuksesta, vaikka nimiä ei käytettäisikään. Sukupuoli saattaisi olla tarpeellinen tieto lopputuloksen kannalta, koska mahdollisesti sukupuolten välillä esiintyy eroja opiskelumotivaatiossa. Tässä tutkimuksessa ei sellaisia suuremmin kuitenkaan nousut esiin.

Osallistujille tehtiin haastattelun alkuun selväksi, että he osallistuvat tutkimukseen ja tutkimus julkaistaan. Heille kerrottiin, että heidän nimiään tai henkilötietoja ei julkaista tutkimuksessa. Tutkittavilla on eettisten ohjeiden mukaan oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2018.) Tässä tutkimuksessa haastateltavat ovat alaikäisiä, joten tähän asiaan käytettiin erityistä huomiota.

Haastattelutilanteessa pidettiin tarkasti huoli siitä, että haastattelijoiden omilla mielipiteillä pyrittiin olla vaikuttamatta haastattelun kulkuun. Tähän liittyy tarkka miettiminen myös haastattelukysymysten muodosta ja johdattelevuudesta. Tutkija on laadullisessa tutkimuksessa niin sanottu vartija. Tutkija päättää kaiken aina tutkimuksen kohteista siihen, mitä heiltä kysytään, miten kysytään ja miten analysoidaan sekä lopuksi, miten kaikkea tulkitaan. Kaiken tutkimukseen liittyvän vapauden vastapainona on kuitenkin tutkimusasetelman ja -prosessin säännönmukaisuudet, jotka tulee täyttyä. (Kananen 2014, 151) Tarkoitus oli saada haastattelussa ilmapiiristä mahdollisimman rento, joten haastattelijat osallistuivat ahkerasti keskusteluun, mutta noudattaen varovaisuutta sen suhteen, että vältettiin kysymysten johdattelevuutta. Haastattelutilanteessa varmistettiin, että kaikki saivat halutessaan puheenvuoron. Haastattelu nauhoitettiin nauhurilla ja tallenteet säilytettiin luottamuksellisesti oppinäytetyön teon ajan. Tallenteet poistettiin työn valmistumisen jälkeen.

Oppinäytetyön tulosten valmistumisen jälkeen yksinkertaisin tapa vahvistaa tulokset, on luetuttaa aineisto tutkittavilta eli teemahaastateltavilta. Tutkijan näkökulmasta tilanne on ongelmaton, kun tutkittava vahvistaa tulokset ja tulkinnat oikeaksi. (Kananen 2014, 151.) Oppinäytetyö annettiin haastateltaville luettavaksi ennen julkaisua, jotta saatiin vahvistettua tietojen oikeellisuus ja tutkimustulokset.

Varsinkin laadullisessa tutkimuksessa on varaa tulkinnoille, eritoten jos aineisto on kerätty esimerkiksi teemahaastattelulla. Voisi todetakin, että tulkintoja aineistosta on yhtä monta, kuin on tulkitsijoitakin. Tulkintojen yhteneväisyys ja samankaltaisuus varmistetaan sillä, että toinen tutkija tulee samaan johtopäätökseen kirjoittajan kanssa. Kahden tutkijan tullessa samaan lopputulokseen aineiston tulkinnasta, lisää se tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2014, 153)

Luotettavuutta tutkimukselle lisää myös se, että vahvistusta tuloksille ja omalle tulkinnalle on löytynyt myös muista artikkeleista ja tutkimuksista. Tällä tavoin pyrintään parantamaan tutkimuksen luotettavuutta etsimällä eri tietolähteistä toisiaan tukevia tuloksia. Mitä useampia tietolähteitä saadaan tukemaan omaa tutkimustulosta ja näkemystä, sen pitävämpi tulkinta on. (Kananen 2014, 152)

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen prosessina oli äärimmäisen mielenkiintoinen ajankohtaisen aiheen vuoksi. Kevään 2020 etäopetusjaksosta on opittu paljon ja otettu toimivat tavat käyttöön ja keskitytty korjaamaan niitä asioita, jotka eivät olleet vielä ihan valmiita ja toimivia. Tämän opinnäytetyön tarkoitus onkin tuoda näkyväksi niitä asioita ja toimintoja, joihin tulisi ehkä kiinnittää huomiota samankaltaisessa poikkeustilanteessa tulevaisuudessa. Vaikka ilmiö onkin suhteellisen tuore, on sitä keretty jonkin verran tutkia. Etäopetusta kouluissa on lähestytty eri tavoin. Tämän vuoksi haluttiin keskittyä nimenomaan JOPO-luokan kokemuksiin aiheesta, koska heidän oppimistapansa ja -ympäristönsä poikkeavat normaalista luokasta jonkin verran. Opettaja oli täysin sitä mieltä, että JOPO-luokkalaisten paikka on lähiopetuksessa ja tulosten mukaan pääasiallisesti näin onkin. Kontrasti onkin hyvin kirkas siinä kohtaa, kun ne, jotka eniten tarvitsisivat lähiopetusta, laitetaan etäopetukseen. Opettaja kuitenkin myös totesi, että silloin tällöin voisi myös JOPO- luokassa olla etäopetuspäiviä ja se tukisi varmasti niiden oppimista, jotka pärjäisivät kotona paremmin.

Ennen haastattelua, olimme varautuneet siihen, että haastattelutilanteessa saisimme eniten vastauksia opettajalta ja ohjaajalta ja oppilaiden vastaukset jäisivät hyvin lyhyiksi. Olimme tässä oikeassa. Oppilaiden kokemukset tulivat kuitenkin hyvin julki, opettajan ja ohjaajan kannustuksen avulla. Sen lisäksi, että tällaiseen on syytäkin varautua varsinkin nuorten osalta, tämä myös ehkä kertoo omaa totuuttaan siitä, että oppilaat olivat aika hyvin unohtaneet jo kevään etäopetusjaksoon kokemat asiat ja tunteet. Koulumaailmassa siirrytään nopealla syklillä eteenpäin. Sysäys etäopetusjaksoon tapahtui salamannopeasti muutamassa päivässä ja sieltä paluu koulunpenkille tapahtui yhtä nopeasti kahdeksi viikoksi ennen kesälomia. Tätä paluuta kahdeksi viikoksi lähiopetukseen kritisoitiin paljon. Monen mielestä niin lyhyen ajan takia ei ollut järkeä rajoituksia purkaa. Kuitenkin esimerkiksi yhteisöllisyydelle se teki hyvää.

Lisäksi pystyttiin näkemään, ketä oppilaita etäopetusjakson aikana oli kadotettu ja heitä pystyttiin etsimään. Jos etäopetuksesta olisi suoraan siirrytty kesälomalle, tauko koulusta olisi ollut liian pitkä varsinkin niille, jotka ovat suurimmassa vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta. Syyslukukausi 2020 opiskeltiin uusien rajoitusten ja ohjeistusten keskellä, mutta kuitenkin lähiopetuksessa.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että etäopiskelujakso oli helppo ja jopa lisäsi opiskelumotivaatiota niillä oppilailla, joille opiskelu on muutenkin keskivertoa helpompaa. Vaikeuksia ja haasteita etäopetus toi eteen niille oppilaille, joille koulunkäynti on muutenkin vaikeampaa. Etäopetukseen siirryttäessä tutut rutiinit ja struktuuri katosivat, joka mahdollisesti vaikutti oppilaiden toiminnanohjaukseen ja sitä kautta itseohjautuvuuteen. Yksi syy siihen, miksi toiset pärjäsivät etäopetuksessa toisia paremmin voi löytyä siitä, että toisilla oman toiminnan ohjaus ei ole niin vaikeaa kuin toisilla. Syynä voi myös olla se, että osa oppilaista hyötyy rauhallisemmasta ympäristöstä ja pystyvät keskittymään tehtäviin paremmin, kun ovat yksin kotona opiskelemassa. Unirytmiiin vaikuttaminen on varmasti vaikeampaa, kuin itseohjautuvuustaitojen opettaminen. Nuorille voi tietenkin kertoa unen ja unirytmien tärkeydestä, mutta se on heistä itsestään kiinni, noudattavatko he ohjeita.

Tuloksissa monesti nousi esiin epätietoisuus koko tilanteesta, etäopetusjakson ajasta ja siitä, että kukaan ei oikeastaan tiennyt mitä on tulossa. Opettajat ja ohjaajat eivät pystyneet vastaamaan oppilaiden kysymyksiin siitä, milloin kouluun voitaisiin taas palata. Haastattelutilanteessa oppilailla oli hyvin positiivinen ja ihannoiva kuva etäopetusajasta. Opettaja ja ohjaaja kuitenkin muistivat vielä hyvin, kuinka paljon oppilaat kaipasivat kouluun ja lähiopetukseen.

Oppilaiden kokemuksista päällimmäisinä mainittakoon kuitenkin, että yksin he eivät tuon jakson aikana jääneet kertaakaan. Alusta asti tukea ja apua oli saatavilla ja toisinaan sitä jaettiin yömyöhään vastaten viesteihin. Oppilaita ei myöskään kertaakaan kadotettu mihinkään vaan aina heihin saatiin yhteys. Tärkeää on myös se, että opiskelun lomassa keskustelua käytiin oppitunneilla myös muista elämää askarruttavista asioista. Yhteisöllisyyden tunteesta pidettiin kiinni, vaikka vuorovaikutus luokan kesken oli ihan erilaista kuin mihin oli totuttu lähiopetuksessa luokahuoneessa. Yleisen keskustelun ja aiheesta tehtyjen tutkimusten perusteella voidaan todeta, että mitä enemmän oppilaisiin pidettiin yhteyttä ja järjestettiin yhteisiä oppitunteja etäyhteyksien avulla, sitä paremmin etäopiskelu onnistui. Pelkkien materiaalien antaminen ja täysin itsenäisen opiskelun vaatiminen ei tuottanut toivottuja tuloksia. JOPO- luokalla koulupäivän järjestäminen etänä niin, että kaikki olisivat jatkuvasti olleet yhteydessä toisiinsa tietokoneen kautta, ei olisi ollut toimivaa, koska luokassa on oppilaita monelta eri vuosiluokalta ja opetettava asia ei kaikilla ole sama. Niissä perusopetuksen luokissa, joissa oppilaat opiskelevat samaa asiaa ja joissa opiskeltiin koko koulupäivä yhdessä, yhteiset tunnit ja samanaikaiset välitunnit olivat

kuitenkin suurimmaksi osaksi oppimisen kannalta hyviä ja helpottivat myös vanhempien taakkaa, kun opettaja valvoi tekemistä tietokoneen kautta.

Opettajan ja ohjaajan riittämättömyden tunne nousivat myös esille haastattelussa. Alkuun oli itse omaksuttava nopealla tahdilla uusia verkkoympäristöjä ja samalla ohjata ja opettaa oppilaita niiden käytössä. Teknisen tuen apu oli korvaamatonta. Samalla täytyi omaksua uusia tapoja opettaa ja ohjata oppilaita, valmistella sopivia tehtäviä etäopiskeluun ja pitää huolta siitä, ettei kukaan katoa. Koulujen koko henkilökunta teki suuren työn keväällä 2020 ja varmasti vaati myös osalta harjoittelua, mihin vetää omat rajat siitä, milloin työpäivä alkaa ja milloin se loppuu.

JOPO- luokan opiskelu on hyvin erilaista verrattuna yleisopetuksen luokkien opiskeluun. Opiskeluympäristöt vaihtelevat ja opiskelu tapahtuu hyvin joustavasti. Työssäoppiminen on suuri osa opetussuunnitelmaa, koska tarkoitus on löytää nuorelle häntä kiinnostava ala. Keväällä 2020 kaikki työssäoppimiset jouduttiin perumaan. Samoin kävi suunniteltujen retkien ja tutustumiskäyntien. Kahden viikon lähiovetusjakson aikana toukokuussa 2020 luokka kävi tutustumassa paikallisiin toimijoihin ja näin saatiin hieman yhteisöllisyyttä lisäävää sisältöä lähipäiviin. Lähialueiden palveluihin tutustuminen ja paikallisten toimijoiden tukeminen on asia, jonka on voinut nähdä positiivisena muutoksena kaiken kaaoksen keskellä. Paikallisuuden tukeminen voisikin olla yksi asia, joka jää, vaikka palaisimmekin entiseen normaaliin.

Sekä haastattelussa, että aiheesta tehdyissä tutkimuksissa nousi esille, että vanhempainiltojen toteuttamista etänä kannatetaan laajasti. Useimmille vanhemmille tämä olisi myös varmasti kiireisen ja hektisen arjen keskellä tervetullut muutos, kun kotoa ei tarvitsisi poistua mihinkään ja aikaa, sekä vaivaa säästyisi. Tämä tulee varmasti olemaan asia, jota pohditaan monessa koulussa jatkossa. Toivottavasti kuitenkin osa vanhempainilloista toteutettaisiin edelleen ihan oikeilla kohtaamisilla, koska on olemassa vanhempia, joille tapaaminen opettajan ja muiden vanhempien kanssa on ainoita kohtaamisia aikuisten kesken.

Keväällä 2021 yläkoulut siirtyivät jälleen etäopetukseen hallituksen päätöksellä. Etäopetusjakso alkoi 8.3.2021 ja loppui 12.4.2021. Tällä kertaa kuitenkin päätettiin, että erityisen tuen oppilaat ja JOPO- luokan oppilaat eivät jääneet kotiin opiskelemaan, vaan saivat käydä lähiovetuksessa. Myös ne yleisopetuksen oppilaat, joilla on suuri riski "kadota", eli ovat syrjäytymisvaarassa, pyrittiin saamaan lähiovetukseen. Kaikesta päätellen viime keväästä on opittu ja etäopetusjaksoja suunnitellessa on koetettu välttää suurimpia esiin tulleita epäkohtia.

Lähteet

Painetut

Järvinen, R. Lankinen, A. Taajamo, T. Veistilä, M Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi perhetyön arkea. Edita Publishing Oy. Porvoo.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Hoikkala, T. Paju, P. 2014. Apina pulpetissa - Ysiluokan yhteisöllisyys. Tammerprint Oy. Tampere

Kerola, K. 2001. Struktuuria opetukseen. Ws Bookwll Oy. Porvoo

Kajaste, S. Markkula, J. 2011. Hyvää yötä, Apua univaikeuksiin. Kirjapaja. Helsinki.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä- Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Suomen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Lehtinen, T. Lehtinen, J. 2007. Mikä mättää, Murrosikäisten muutokset kotona ja koulussa. Edita. Helsinki.

Norrena, J. 2019. Oman oppimisen kapteeni. PS-kustannus. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Pihl, S. Aronen, A-M. 2012. Unen taidot. Kustannus Oy Duodecim. Porvoo

Puusa, A. Juuti, P. Kekäle, J. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Saarenpää- Heikkilä, O. 2007. Miksi lapseni ei nuku? Minerva kustannus Oy. Helsinki/Jyväskylä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Vitka, T. 2018. Laaja- alainen erityisopetus yläkoulussa. Ps- kustannus. Jyväskylä.

Sähköiset

Google meet. Viitattu 8.2.2021. https://apps.google.com/intl/fi/intl/fi_ALL/meet/how-it-works/

- Grönholm, P. 2020. ”On tehty iso digiloikka”- Etäopetus poiki kouluihin myös paljon hyvää, toteaa arviointi. Helsingin sanomat. Viitattu 16.2.2021. [”On tehty iso digiloikka” - Etäopetus poiki kouluihin myös paljon hyvää, toteaa arviointi - Kotimaa | HS.fi](#)
- Heinonen, O-P. Etäopetus ei ole kotiopetusta. Blogi. Opetushallitus. 2020. Viitattu 28.1.2021. <https://www.oph.fi/fi/blogi/etaopetus-ei-ole-kotiopetusta>
- Kankaanranta, M. Kantola, K. 2020. Koronakevään etäopiskelu kuormitti erityislasten vanhempia. Viitattu 19.2.2021. <https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/2020-3/3>
- Kankaanranta, M. Mikkonen, I. Vähähyppä, K. Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö opetuksessa. Opetushallitus. Viitattu 18.1.2021 https://blog.edu.turku.fi/etaopetusfi/files/2017/01/tutkittua_tietoa_oppimisymparistoista_VERKKO.pdf#page=20
- Kettunen, J. Kärki, A. Näreaho, S. Päällysaho, S. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENA Ry. Viitattu 20.7.2020. <http://www.arena.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- KvaliMOTV. Viitattu 29.9.2020. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>
- Manner, M. 2020. Kadonneet koululaiset. Helsingin Sanomat. Viitattu 11.2.2021. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006523682.html>
- Nurminen, U. Ouakrim- Soivio, N. 2009. Joustava perusopetus. JOPO- toiminnan aloittaminen ja vakiinnuttaminen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:26. Viitattu 14.10.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76695/opm26.pdf?sequence=>
- Opetushallitus. 2021. Etäopetus perusopetuksessa. Viitattu 28.1.2021. <https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/etaopetus-perusopetuksessa>
- Opetushallitus. Yhteisöllisyys. Viitattu 18.2.2021. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys#a5fc2db3>
- Opintopolku. Etäopetus ja verkko- opetus. Viitattu 16.2.2021. <https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/mietitko-aikuiskoulutusta/opiskelumuodot/etaopiskelu-ja-verkko-opiskelu/>
- Partonen, T. 2019. Uni- valverytmin (unirytmien) häiriöt. Lääkärikirja Duodecim. Terveyskirjasto. Viitattu 31.1.2021. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00535
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Perusopetuslaki%2030%20%20%A7#L1P3>
- Suomen Mielenterveys Ry, Mieli. Tavallisimpia uniongelmia: viivästynyt univaihe. Viitattu 31.1.2021. <https://mieli.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/lapset-ja-nuoret/unitehdas/unitehdas-unen-abczzz/tavallisimpia-uniongelmia>
- Valkonen, M. 2020. Korona on jo muuttanut koulunkäyntiä pysyvästi, ja muutoksen pitäisi vielä jatkua. Tampereen korkeakouluyhteisön lehti. Viitattu 15.2.2021. <https://www.tuni.fi/unit-magazine/artikkelit/korona-jo-muuttanut-koulunkayntia-pysyvasti-ja-muutoksen-pitaisi-viela-jatkua>

Julkaisemattomat

Haastattelu. 2020. Teemahaastattelu. 15.12.2020.

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki aineiston sisällönanalyysista

Liitteet

Liite 1: Haastattelun runko.....Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.4

Liite 1: Haastattelun runko

Tutkimuskysymys:

Millaisia kokemuksia Imatran Vuoksenniskan koulun JOPO-luokan oppilaille, opettajalle ja koulunkäynninohjaajalle on koronapandemian aikaisesta etäopetusjaksosta?

Apukysymykset:

1. Mikä oli koronapandemian aikaisessa etäopiskelujaksossa erityisen hyvää tai onnistunut?
2. Mikä oli koronapandemian aikaisessa etäopiskelujaksossa erityisen huonoa tai epäonnistunut?
3. Mitä asioita voisi kehittää etäopiskeluun liittyen tulevaisuutta ajatellen?
4. Millaiseksi koronakevät muutti koulunkäyntiä?